

Застосування «зелених інвестицій» дає змогу покращити екологічну ситуацію в Глобальні та національні проблеми економіки в 55 країнах, пришвидшивши екологізацію виробництва, забезпечивши раціональне використання природних ресурсів.

Література:

1. Прушківська Е.В. Розвиток «зеленої економіки»: національний аспект БІЗНЕСІНФОРМ [Електронний ресурс] /Е.В. Прушківська, Ю.О. Шевченко. – 2015. – № 3. – Режим доступу : http://businessinform.net/pdf/2015/3_0/186_191.pdf.
2. <http://www.greenmind.com.ua/ru/upload/forum2015/daria-revina.pdf>

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ

К.е.н. Матвійчук Н.М.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,

К.е.н. Сидорук С.В.

Луцький національний технічний університет

Серед екологічних проблем, що створюють серйозні загрози у сфері національної безпеки, є процеси утворення значних обсягів відходів виробництва та споживання. У 2015-2016 рр. ситуація у сфері поводження з відходами демонструє тенденцію до зниження обсягів їх утворення як в абсолютних, так і відносних показниках. Перш за все, це зумовлено тим, що обсяги утворення відходів обліковувались без урахування відходів, що утворюються на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції. Загальні обсяги накопичення відходів у 2016 р., хоча і зменшилися у порівнянні з 2015 р., становлять 12,4 млрд. т. Незважаючи на зменшення чисельності населення, за останні роки спостерігається тенденція до збільшення обсягу утворених і вивезених на полігони побутових та подібних відходів (див. табл. 1). В розрахунку на одну особу в 2016 р. утворено 271 кг відходів, що на 2,5 кг більше, ніж у 2015 р., та на 21 кг більше, ніж у 2014 р.

Таблиця 1

Поводження з побутовими та подібними відходами (ППВ) в Україні у 2013-2016 рр. [1]

	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹
Зібрано ППВ, тис.т	14501,0	10748,0	11491,8	11562,6
Видалено ППВ, тис.т	9504,4	5893,8	6233,0	6089,5
у т.ч. видалено на спеціально обладнані звалища	5178,5	3397,9	4194,3	4208,1
Спалено ППВ з метою отримання енергії, тис.т	147,6	149,0	254,3	257,3
Спалено ППВ без отримання енергії, тис.т	2,9	3,8	2,1	2,0
Утилізовано ППВ, тис.т	9,4	3,8	4,0	6,5
у т.ч. компостовано	3,7	0,0	0,4	0,0
У розрахунку на одну особу				
Зібрано ППВ, кг	318,7	250,0	268,5	271,0
Видалено ППВ, кг	208,9	137,1	145,6	142,7
у т.ч. видалено на спеціально обладнані звалища	113,8	79,0	98,0	98,6
Спалено ППВ з метою отримання енергії, кг	3,2	3,5	5,9	6,0
Спалено ППВ без отримання енергії, кг	0,1	0,1	0,05	0,05
Утилізовано ППВ, кг	0,2	0,1	0,1	0,2

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Негативною тенденцією для України, на відміну від європейських держав, є низький рівень перероблення й утилізації твердих побутових відходів. Нині домінуючим методом перероблення відходів залишається їх видалення у спеціально відведені місця чи об'єкти, тобто їх захоронення на полігонах. Так, у 2016 р. 52,7 % відходів від загального обсягу утворених було видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти, 2,2 % спалено та лише 5,6 % утилізовано. У 2016 р. видалення ППВ на звалища було єдиним способом поводження з ними у Вінницькій, Волинській, Закарпатській, Івано-Франківській, Київській, Миколаївській, Полтавській, Тернопільській, Херсонській, Чернівецькій та Чернігівській областях. В цих регіонах показники спалювання та утилізації ППВ є нульовими [2, с. 148].

ППВ в основному захороняються на 5,4 тис. сміттєзвалищах і полігонах загальною площею близько 9 тис. га. 30 % звалищ в Україні не відповідають нормативам екологічної безпеки, внаслідок чого забруднюються ґрунти, поверхневі та підземні води. Питання своєчасного вивозу ППВ, безхазяйних відходів вирішується неналежним чином. Несанкціоновані звалища набувають не тільки досить великих розмірів, а й накопичують небезпечні речовини і матеріали, нерідко 1-го і 2-го класів небезпеки. Це становить екологічну небезпеку, оскільки стічні води, насичені забруднюючими речовинами, потрапляють у водні об'єкти. Серед ППВ збільшується частка відходів, які не піддаються швидкому розкладу і потребують значних площ для зберігання. 99 % функціонуючих полігонів не відповідають європейським вимогам (Директиві Ради № 1999/31/ЄС від 26 квітня 1999 р. «Про захоронення відходів»). Внаслідок недостатнього рівня контролю та відсутності належної системи поводження з побутовими відходами, за офіційними даними, щороку утворюється понад 27 тис. несанкціонованих сміттєзвалищ.

Мізерні ставки екологічного податку за розміщення надзвичайно небезпечних та високонебезпечних відходів у спеціально відведених для цього місцях не стимулюють переробляти відходи [3, с. 274]. Це зумовлює необхідність удосконалення податкових методів стимулювання переробки відходів в Україні. Залишаються неврегульованими питання збирання та перероблення відпрацьованих батарейок, медичних відходів тощо.

Вагомою проблемою є незначне використання побутових відходів як вторинних матеріальних ресурсів. Відсутність системи перероблення (у тому числі системи роздільного збирання) побутових відходів призводить щорічної до втрати мільйонів тонн ресурсоцінних матеріалів, що містяться у відходах. Як свідчить досвід розвинутих країн, введення відходів у господарський обіг забезпечує формування значної частини ВВП та створення робочих місць.

З метою вирішення проблем поводження з відходами 8 листопада 2017 р. була прийнята Національна Стратегія управління відходами в Україні до 2030 року [4]. Стратегія передбачає:

- 1) перехід до економіки замкнутого циклу, згідно з яким обсяг продуктів, матеріалів і ресурсів використовується в економіці якомога довше і утворення відходів мінімізується;

- 2) розроблення законопроектів: про відходи та вторинні ресурси; про захоронення відходів; про спалювання відходів; про побутові відходи; про відходи упаковки; про батарейки, батареї та акумулятори; про відходи електронного та електричного обладнання та інших;

- 3) підготовку пропозицій щодо вдосконалення інституційної структури управління відходами, у тому числі щодо створення центрального органу виконавчої влади з питань управління відходами.

З метою належного забезпечення реалізації Стратегії Кабінет Міністрів України має затвердити Національний план управління відходами, який на сьогодні обговорюють на місцях і опрацьовують конкретні пропозиції. Основними завданнями Національного плану управління відходами є визначення конкретних суспільно-політичних, інституційних, організаційно-технічних, регуляторних, технологічних заходів, передбачених стратегією, відповідальних виконавців та строків здійснення заходів, джерел та обсягів фінансового забезпечення, засобів контролю за станом здійснення заходів та проведення моніторингу результатів реформування у сфері поводження з відходами.

Для сприяння реалізації Стратегії упродовж двох років після її схвалення мають бути розроблені регіональні плани управління відходами, що міститимуть: аналіз поточної ситуації; заходи, які слід вживати для покращення безпечних для довкілля повторного використання, переробки, утилізації та видалення відходів; оцінку того, як план підтримує запровадження цілей та положень директиви ЄС; оцінку джерел, виду та кількості утворення відходів; аналіз існуючих схем збирання відходів та наявних потужностей з переробки, утилізації та видалення для окремих пріоритетних потоків відходів; створення додаткової інфраструктури поводження з відходами тощо.

Серед інших заходів Стратегія передбачає забезпечення комунальними пунктами збирання відходів приймання таких видів відходів: небезпечних відходів у складі побутових; великогабаритних відходів (меблів, великих речей домашнього вжитку тощо); вторинної сировини; відходів електричного та електронного обладнання, відпрацьованих батарейок, батарей та акумуляторів; садових та паркових відходів біологічного походження (трави, листя, гілок тощо); відходів будівельно-ремонтних робіт.

До кінцевих цілей реалізації Стратегії відносять:

- забезпечення у 2023 р. перероблення 15 % побутових відходів за допомогою стимулюючих інструментів, збільшення населення, яке здійснює роздільне збирання побутових відходів, до 23 % та введення в експлуатацію сміттесортувальних ліній та сміттєпереробних заводів;

- забезпечення у 2030 р. перероблення 50 % побутових відходів шляхом збільшення чисельності населення, яке здійснює роздільне збирання побутових відходів, до 48 %.

Реалізація цієї Стратегії сприятиме розробленню законодавства у сфері управління відходами з урахуванням вимог відповідних європейських директив, покращенню стану навколишнього природного середовища, а також санітарного та епідемічного благополуччя населення, залученню інвестицій у сферу поводження з відходами та створенню сучасної інфраструктури поводження з відходами, запровадженню новітніх технологій утилізації та видалення твердих побутових відходів, зменшенню обсягів їх захоронення на полігонах, зменшенню кількості об'єктів поводження з відходами, що не відповідають вимогам законодавства, збільшенню обсягів збирання, заготівлі, переробки та утилізації відходів як вторинної сировини, стимулюванню суб'єктів господарювання до провадження виробничої діяльності з використанням безвідходних та екологічно безпечних технологій тощо.

Література: 1. Поводження з побутовими та подібними відходами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ns_rik/ns_u/pzppv_2013_u.html. 2. Статистичний збірник «Довкілля України за 2016 рік». – 2017. – 226 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnav_ser_u.htm. 3. Матвійчук Н. М.

Проблеми екологічного оподаткування в Україні / Н. М. Матвійчук // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Регіональна, галузева та суб'єктна економіка України на шляху до євроінтеграції». Тези доповідей. Частина 3. – Харків: ХНУБА, 2017. – С. 273-275. 4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року» від 08.11.2017 № 820-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80>.

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: ОБ'ЄКТИВНА ВИМОГА ЧАСУ ДЛЯ УРАЇНИ

Нагорна О.В., к.е.н., доцент, доцент
кафедри інвестиційної діяльності
*ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»*
м. Київ, Україна

Об'єктивно момент усвідомлення глобальної небезпеки щодо сучасної екологічної кризи з'явилося нещодавно, а саме в кінці 80 років. А вже після дня проведення Саміту Землі в Ріо-де-Жанейро в 1992 року це питання особливо гостро постало та передбачало нагальну необхідність у екологізації сучасної економіки.

Варто стверджувати, що саме людина разом з науково-технічним прогресом є основним руйнівником природи. Однак, науково-технічна революція триває й досі; новітній її етап отримав назву технологічного: він найбільше проявляється у створенні та практичному впровадженні класу найсучасніших технологій. Все це явища глобального характеру, наслідками якого є загострення екологічної обстановки, виникнення проблеми виживання людства внаслідок забруднення та отруєння навколишнього середовища.

Пошуки виходу з екологічних наслідків варто розпочинати з надання прозорості та всебічної інформації, яка впливатиме на формування екологічної свідомості людини, світогляду та її виховання. Нині, в умовах ринкової трансформації економіки, центральною фігурою у процесах екологізації виробництва виступає власник, підприємець, суб'єкт господарювання. Тому, саме у цьому контексті зазначимо, що і суспільство, і економіка є залежними від навколишнього середовища, тому за таких умов суспільство повинно дотримуватись правил «зеленого» напрямку економіки.

Науковці виділяють чимало економічних інструментів для переходу на засади “зеленої” економіки, а саме [1]:

- екологічні податки та податкові пільги;
- державні та приватні інвестиції у “зелене” підприємництво;
- запровадження субсидій на екологічне виробництво та відповідне скасування на ресурсомісткі виробництва;

- усунення торгових бар'єрів для товарів і послуг

Насамперед, «зелена» економіка визначається такими особливостями:

- орієнтація на екологічні та соціальні цінності;
- взаємозалежність суспільства, економіки та екології;
- практична діяльність захисників навколишнього середовища;
- інвестування коштів в енергоефективні та ресурсощадні технології;
- спрямування діяльності не на кількісні показники, а на якість життя людини;